

**TIJDSCHRIFT
VOOR
NUMISMATIEK**

**EUROPEES GENOOTSCHAP
VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE**

MAART-APRIL 1979 - VOL. XXIX - Nr. 2

TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

EEN RAADSEL : HET STUK VAN «5 PLAQUETTES» UIT DE OOSTENRIJKSE NEDERLANDEN

Remi LEENDERS

Onze lezers kennen voorzeker wel de plaquettes van Brabant (14 oorden) die geslagen werden voor Maria-Theresia, te Antwerpen van 1755 tot 1758 en te Brussel van 1758 tot 1778, alsook deze die te Brussel geslagen werden voor Jozef II in 1788-89, deze voor Leopold II (gemaakt van 1790 tot 1792) en tenslotte deze voor Frans II, van 1792 tot 1794 aangemunt

Het waren typisch Belgische muntstukken die omstreeks 1830 ongeveer 32 centiem, en om precies te zijn 0,3175 frank waard waren.

Ook in het prinsbisdom Luik werden plaquettes geslagen en meer bepaald in 1751 en 1752 voor rekening van Jan-Theodoor van Beieren, maar dergelijke stukken hadden een geringer waarde, te weten ongeveer 29 centiem (0,2857 frank)

Is de plaquette een bekend muntstuk, welnu het stuk van vijf plaquettes daarentegen schijnt door niemand gekend te zijn. Bekwame numismaten hebben er nooit horen over spreken ; ook op het Penningkabinet kent men een dergelijk stuk niet en geen enkele kataloog vermeldt deze muntsoort.

En nochtans moet dit stuk bestaan hebben. Het heeft inderdaad maar al te duidelijke sporen nagelaten in officiële of private documenten om aan dit bestaan te twijfelen.

Ziehier in afgaande chronologische orde de bronnen waarin wij het bewuste stuk samen met stukken van ongeveer gelijke waarde tegenkomen

- 1) 1840 — De vroegere provinciale munten, zoals men ze in die tijd noemde, werden bij de wet van 17 februari 1840 en het K.B. van 26 februari 1840 ontmunt op 31 maart 1840, met een omwisselingstermijn tot 15 april daaropvolgend.

In uitvoering van deze schikkingen werden uit de omloop genomen

«... 6/ Stukken van 5 plaquettes :	105.677
... 8/ Stukken van 1/4 dukaton :	78.281
. 18/ 1/4 keizerlijke kroon :	12.750».

Cfr. Bulletin de l'Alliance Européenne Numismatique, vol. 18, maart 1968, p. 33.

PIECES DE CINQ PLAQUETTES. 57

PIÈCES DE CINQ PLAQUETTES en Argent des Pays-Bas, de France et de Brabant.

Calculées d'après l'arrêté du 8 décembre 1824.

Pièces de 5 plaquettes.	Argent des Pays-Bas.		Monnaie de France.		Argent courant de Brabant.	
	florins.	cents.	francs.	ct. de ct.	flor.	sous. d. de d.
1	0	71	1	59 26	0-16	6 8
2	1	42	3	00 53	1-13	1 6
3	2	13	4	50 79	2-9	8 4
4	2	84	6	01 06	3-6	3 2
5	3	55	7	51 32	4-2	10 0
6	4	26	9	01 59	4-19	4 8
7	4	97	10	51 85	5-15	11 6
8	5	68	12	02 12	6-12	6 4
9	6	39	13	52 38	7-9	1 2
10	7	10	15	02 64	8-5	8 0
11	7	81	16	52 91	9-2	2 8
12	8	52	18	03 17	9-18	9 6
13	9	23	19	53 44	10-15	4 4
14	9	94	21	03 70	11-11	11 2
15	10	65	22	53 97	12-8	6 0
16	11	36	24	04 23	13-5	0 8
17	12	07	25	54 50	14-1	7 6
18	12	78	27	04 76	14-18	2 4
19	13	49	28	55 03	15-14	9 2
20	14	20	30	05 29	16-11	4 0
21	14	91	31	55 55	17-7	10 8
22	15	62	33	05 82	18-4	5 6
23	16	33	34	56 08	19-1	0 4
24	17	04	36	06 35	19-17	7 2
25	17	75	37	56 61	20-14	2 0
30	21	30	45	07 94	24-17	0 0
40	28	40	60	10 58	33-2	8 0
50	35	50	75	13 23	41-8	4 0
60	42	60	90	15 87	49-14	0 0
70	49	70	105	18 52	57-19	8 0
80	56	80	120	21 16	66-5	4 0
90	63	90	135	23 81	74-11	0 0
100	71	00	150	26 46	82-16	8 0

- 2) 1839 — Voorbereidende werken tot hogervernoemde wet. Toelichting : «Sedert 1823, trok de regering uit de kassen van de publieke schatkist een gedeelte oude munten terug en stuurde deze naar de Munt om ze te laten hersmelten. Dit gedeelte bevatte : schellingen en plaquettes van Brabant, *stukken van 5 plaquettes*, stukken van 5 stuivers en van 10 oorden...».

Cfr. Moniteur 1839, nr. 342, 8-12-1839 — Kamer, zitting van 4-12-1839.

- 3) 1825-1839 — De «Comptes faits» uit deze periode geven de omrekeningstabel van alle in omloop zijnde munten, uitgedrukt in guldens en cents en in franken en centiemen.

Men vindt er (in franken) :

<i>Stukken van 5 plaquettes</i>	<i>dukatoons</i>	<i>kronen</i>
1 1,5026	1/4 1,5767	1/4 1,3862
2 3,0053	1/2 3,1534	1/2 2,7725

Men zal dus opmerken dat, vermits 1 plaquette 0,3175 frank waard is, het stuk van 5 plaquettes in feite minder waard is dan vijf stukken van 1 plaquette die samen 1,5875 frank totaliseren. Vijf maal een plaquette van Luik komt overeen met 1,4285 frank.

De voornoemde rekeningen of «comptes faits» geven ook een tabel op volgens dewelke :

100 stukken van 1/4 dukaton geven	157 frank
100 stukken van 5 <i>plaquettes</i> geven	150 frank
100 stukken van 1/4 kroon geven	138 frank.

Cfr. Comptes faits, Imprimerie Rampelbergh, rue de la Fourche à Bruxelles, o.a. 14de editie (na 1832) en 6de editie (februari 1825).

Comptes faits, H.J. Hoyois, imprimeur-libraire à Mons, uitgegeven tussen 1825 en 1832.

- 4) 1824 — Bij koninklijk besluit van 8 december 1824, geeft koning Willem I der Nederlanden het tarief uit, in Nederlandse guldens, volgens hetwelk de oude provinciale munten omloop zullen hebben in «de zuidelijke provincies», t.t.z. België.

Deze tarief is afgedrukt in hogervernoemde «comptes faits» en vermeldt :

«Munten van de Oostenrijkse Nederlanden...

Zilver : ... dukaton : 2 fl. 98c. ... kwart idem : 74 1/2 c.

... Brabantse kroon : 2 fl. 63c. ... kwart idem : 65 1/2 c.

... *stukken van 5 plaquettes* : 71 c. ...».

- 5) 1811 — Onder het Napoleontisch regime brengt een «comptes faits» (Imprimerie P.J. De Haes, Marché aux Poulets à Bruxelles) een nieuw element. Hij vermeldt de berekeningstabel voor de «stukken van 17 1/2 stuivers, ook genaamd *stukken van 5 plaquettes*», volgens het tarief

bepaald bij keizerlijk dekreet van 18 augustus 1810. Daarin vindt men :
«Munten van Brabant...

... zilveren munten...	
... kwart dukaton	1,57 fr.
... keizerlijke kroon	5,56 fr.
... kwart kroon	1,38 fr.
... stuk van 17 stuivers, 6 denarii	1,50 fr.».

Hierbij moeten wij wel opmerken dat het Frans dekreet geen gewag maakt van het stuk van 1 plaquette en dat wij evenmin een spoor gevonden hebben van een stuk van 5 plaquettes in een van de «comptes faits» van dezelfde drukker daterend van het Jaar XII 1804.

- 6) 1802 — Het besluit van de Regeringscommissaris in de vier nieuwe departementen van de Linkeroever van de Rijn-Mainz, gedateerd van 19 pluviöse, jaar X (= 8 februari 1802) en met verbeteringen aangebracht ingevolge de besluiten van 4 ventose en 1 messidor jaar X (23 februari en 20 juni 1802) vermeldt een tarief waarin men vindt :

«... II. Munten van Brabant.	
... zilveren kwart dukaton	1 fr.61
... zilveren kroon van Brabant	5 frs.72
... stuk van 17 stuivers en 6 denarii van Brabant	1 fr.54
... kwart kroon	1 fr.43».

Men merke op dat deze waarden iets hoger liggen dan deze van 1810.

Cfr. Joseph Nicolas, L'argent des Principautés Belges, deel II, p. 115.

Kortom, uit deze teksten valt ontegensprekelijk af te leiden dat er voor de Oostenrijkse Nederlanden (voor Brabant) wel degelijk een stuk van 5 plaquettes bestaan heeft, dat onder het Frans bewind «stuk van 17,5 stuivers» of ook nog «stuk van 17 stuivers en 6 denarii» genoemd werd en dat in die tijd een waarde vertegenwoordigde van 1,50 frank. Verder blijkt eveneens dat een dergelijk stuk wettelijke koers had onder het Frans en Hollands bewind en zelfs in de beginjaren van het koninkrijk België (tot 1840) en dat het stuk dan ook werkelijk in de muntomloop voorkwam vermits het anders niet in de «comptes faits» zou opgenomen geweest zijn en er bij de ontmuting geen 150.000 exemplaren zouden ingeleverd zijn.

Wij hebben echter dit stuk in geen enkele catalogus, zelfs Oostenrijkse, teruggevonden. Ook kennen wij geen enkele numismaat die weet om welke muntstuk het precies gaat.

De heer Van Keymeulen uit het Penningkabinet, die zo vriendelijk was opzoeken te doen in dit verband, liet ons weten dat men geen enkele afbeelding van zo een munt terugvindt in de geïllustreerde munttarieven van de Kostbare Werken van de Koninklijke Bibliotheek en dat de verza-

melting van de muntstempels en matrijzen van de Koninklijke Munt evenmin enige opklaring brengt.

Totnogtoe hebben wij nog steeds het keizerlijk Oostenrijks dekreet niet gevonden dat het stuk in omloop bracht. Artikel IV van het plakkaat van 21 april 1755 voert het stuk van 1 plaquette in, maar niet het stuk van 5 plaquettes.

Ziedaar dus een muntstuk dat bestaan heeft maar nu niet meer bestaat, althans niet onder deze naam.

Wat moet men daarover denken ?

Theoretisch is het absoluut niet onmogelijk dat bij de ontmuting van 1840 alle stukken uit de omloop zouden binnengeleverd zijn en dat het stuk in kwestie dus voor altijd zou verdwenen zijn, maar deze uitleg schijnt toch ondenkbaar. Indien een dergelijke hypothese kan vooropgesteld worden, hetgeen reeds gebeurde voor oudere stukken, dan moet men ze — mijn inziens — toch verwerpen voor muntstukken van de 18de eeuw. Het zou dus kunnen dat het een bekend stuk betreft, maar dan onder een andere benaming. Maar dan, welk stuk ?

Het stuk had een waarde die in de omgeving ligt van het stuk van 1/4 Franse kroon. In de munttarieven vinden wij voor dit stuk evenwel twee afzonderlijke tabellen wat laat veronderstellen dat het ook twee verschillende stukken betreft. Daarentegen wordt in de voornoemde documenten het stuk van 5 plaquettes gerepertorieerd onder de rubriek «Munten van de Oostenrijkse Nederlanden» ofwel «Munten van Brabant». Soms ook is er sprake van «oude provinciale munten», maar in dit geval betreft het ook Brabant vermits noch voor Luik, noch voor Luxemburg iets dergelijks bestaat. Men moet bijgevolg elke buitenlandse munt, zelfs Luikse of Luxemburgse afschrijven.

Onder de Brabantse munten zijn de eerste benaderende muntwaarden de kwart dukaton aan 1,57 fr. en de kwart kroon aan 1,38 fr. De dubbele schelling is nog minder waard, namelijk 1,2063 frank. Het kunnen dus onmogelijk deze muntsoorten zijn vermits de waarde ervan verschillend blijft en zij afzonderlijk in de munttarieven vernoemd worden.

Kortom, het raadsel is volledig.

Kent een van onze lezers misschien de oplossing ? Of kan hij ons eventueel andere referenties mededelen aangaande het «stuk van 5 plaquettes» die ons toelaten onze opzoeken verder te zetten ? Alle mogelijke inlichtingen zijn welkom.

VALSE MUNTEN AFKOMSTIG UIT DE STREKEN RONDOM DE MIDDELLANDSE ZEE EN UIT HET MIDDEN-OOSTEN

Pierre-Yves LATHOUMETIE

Telkenjare, na het verstrijken van de verlofperiode, worden de munt-deskundigen, munthandelaars, conservators van musea en technische raadgevers van numismatische verenigingen gekonfronteerd met ongeduldige personen die hen triomfantelijk de «sensationele» aanwinsten komen tonen die zij in een of andere «verloren hoek» op de kop hebben getikt. Meestal gebeurde dit dan nog in omstandigheden die niet de minste twijfel laten bestaan over de authenticiteit van de stukken.

Sommige zeldzame uitzonderingen niet te na gesproken, zijn deze «buitenkansjes» vaak waardeloos. Het is steeds een pijnlijke zaak de van zijn «geluk» overtuigde bezoeker te moeten teleur stellen of ontgoochelen. Het lijkt ons daarom aangewezen de lezers op hun hoede te stellen en een paar begrippen of zaken te verduidelijken waarmee een bekwaam archeoloog wel degelijk vertrouwd is, maar waarvan een neofiet over het algemeen geen benul heeft.

1. De eigentijdse vervalsingen

Vooreerst mogen wij niet over het hoofd zien dat ongerepte opgravingsplaatsen die voor de eerste keer doorzocht worden ook een aantal eigentijdse valse munten kunnen opleveren alsook eventueel latere kopieën die al dan niet met bedrieglijke intenties vervaardigd waren. Zelfs een onbekend gebleven opgravingsplaats die inderdaad uit de oudheid dateert en die men persoonlijk kan onderzoeken biedt nog steeds geen garantie dat de eventueel ter plaatse gevonden munten authentiek zijn. Met deze wetenschap is het derhalve zeer begrijpelijk dat men in «kunstmatige» opgravingsplaatsen nog meer kans loopt om er vervalsingen aan te treffen.

2. Kunstmatige en vervalste opgravingsplaatsen.

De groeiende belangstelling voor numismatiek en voor archeologische opgravingen heeft weinig gewetensvolle organisatoren er toe aangezet om uitstappen of prospectiebezoeken met een min of meer historisch-kultureel tintje in te richten. Niet zelden gebeurt het dat de organisatoren op die plaatsen vooraf munten of andere voorwerpen gaan verstoppen die ze dan naderhand door de naieve liefhebbers als bij toeval laten ontdekken. Het is absoluut geen kunst om het enthousiasme van deze amateurs

tenvolle uit te buiten. Vermits deze ontdekkingen op de koop toe dan nog op authentieke historische opgravingsplaatsen rondom graftomben en ruïnes plaats hebben, is men nogal vlug geneigd om in de verste verte niet aan vervalsingen te gaan denken.

3. Een goed georganiseerde prospectiedienst.

Men mag gerust aannemen dat de tijd voorbij is dat de kleine antiek-handelaars uit Thessaloniki, uit Beyrouth of uit Istanboel geen benul hadden van hetgeen ze te koop aanboden en dat ze soms voor een appel en een ei een zeldzame decadrachme van de hand deden. Iedereen die een weinig met de gang van zaken vertrouwd is, weet nu zo stilaan wel wat de waarde is van antieke muntstukken en iedereen kan zich thans goedkope prijscatalogi aanschaffen.

De belangrijke handelsfirma's in allerhande oudheden en gevestigd in elke metropool van het Middellandse Zeegebied en het Oosten hebben tegenwoordig een ganse ploeg «prospectors» in dienst. Deze straatventers, boodschappers, koeriers, reizigers en opkopers van alle slag kennen fantastisch goed de streken en de dorpen in het binnenland en hebben met iedereen en alles contact. Deze tussenpersonen houden de antiekhandelaars op de hoogte van elke vondst of «goede occasie» en kopen voor diens rekening alles op hoe miniem het belang van het voorwerp ook zijn mag. Het is bijgevolg aanneembaar dat er voor de toerist of de gelegenhedsbezoeker in de meest afgelegen dorpjes weinig te rapen valt. Behoudens zeer zeldzame uitzonderingen zal hij er volgende soorten handelswaar aantreffen :

- a) authentieke muntstukken die inderdaad op de aangegeven plaatsen gevonden werden maar die door de voornoemde opkopers niet genomen zijn omdat ze al te veel beschadigd, afgesleten, afgerond of beroest en geoxydeerd waren ;
- b) de gebruikelijke rommel die men ook op alle vlooiemarkten ter wereld kan aantreffen, te weten een samenraapsel van publicitaire penningen, fac-similés van munten, afgebroken of onvolledige ken- en eretekens en allerlei nabootsingen ;
- c) prachtige zilveren of gouden muntstukken die er volkomen echt en authentiek uitzien maar die in feite de gevreesde en gevaarlijke hedendaagse vervalsingen zijn.

4. De hedendaagse vervalsingen.

Deze soort vervalsingen zijn een eerder recent verschijnsel. De fantastische bloei en ontwikkeling die de numismatiek de jongste 10 jaar kent en de daarmee gepaard gaande soms buitensporige stijging van de prijzen hebben de fabricatie van uiterst verzorgde nabootsingen of vervalsingen renderend gemaakt. Dit fenomeen wordt nog in de hand gewerkt door het

feit dat in talrijke landen er geen duidelijke reglementering bestaat (of indien ze wel degelijk bestaat dan is ze vaak zeer liberaal) inzake de aanmaak en verkoop van valse oudheden. Beide elementen waren aanleiding tot de ontwikkeling van een ware vervalsingsindustrie die vaak over technische apparatuur beschikt welke men zelden tegenkomt in de beste munthoven van onze Westerse landen.

Sommige aktuele nabootsing en zijn zo perfekt uitgevoerd dat dikwijls de deskundigen van de traditionele penningkabinetten (en vooral de personen die slechts over een geschiedkundige vorming beschikken en dus een zekere ondervinding ontberen) zich laten beetnemen. In feite zou de numismaat in dergelijke kwesties moeten bijgestaan worden door een chemicus of een physicus die over het aangepaste laboratoriummateriaal beschikt. En dan nog...

5. De verschillende verkoopsnetten.

Wij laten hier de firma's buiten beschouwing die op een «eerlijke manier» deze nabootsing en in de handel brengen door enerzijds de klant in kennis te stellen dat het vervalsingen betreft en anderzijds daarvoor een prijs te vragen die dergelijke stukken geacht worden waard te zijn. Maar er zijn natuurlijk ook de gevaarlijke verkopers die alleen winstbejag najagen en enorme winsten trachten te maken door die hedendaagse vervalsingen aan te bieden hetzij als authentieke stukken hetzij als nabootsing en uit de vroegere tijd. Deze verkopers hebben een gans net medeplichtigen in dienst die op hun beurt het «spelletje meespelen». De toerist krijgt die vervalsingen aangeboden door oude vrouwtjes, bedelaars, kinderen of zelfs gewone boeren die allen hun les goed geleerd hebben en die bij hoog en laag zullen zweren dat de stukken van hun voorouders afkomstig zijn ofwel dat ze de munten persoonlijk opgegraven hebben. Kortom deze vervalsingen worden aldus verspreid door personen waarin men bezwaarlijk een bedrieger of een vervalsen zou herkennen. Men ontmoet deze medeplichtigen niet alleen in de omgeving van musea en beroemde monumenten in de grote steden maar ook in het binnenland waar historische vestigingen eventuele bezoekers kunnen aantrekken.

6. Besluit.

Alles in acht genomen is het geenszins verwonderlijk te moeten vaststellen dat gecultiveerde en intelligente personen, zelfs echte muntkenners, de indruk krijgen dat zij een sensationele of fantastische ontdekking gedaan hebben. Alle omstandigheden wijzen immers in die richting. Vaak gebeurt het dan nog dat zij derwijze overtuigd zijn van hun «meeval» dat zij nog steeds twijfelen wanneer deskundigen hen aangetoond hebben

dat ze zich over de ganse lijn hebben laten bedriegen. Het toppunt is dat sommigen onder hen zich bij de zaak niet neerleggen maar de kennis en ervaring van de geraadpleegde deskundige in twijfel gaan trekken. Opletten is dus steeds geboden (1).

(1) Dit artikel verscheen in het nummer van maart van de *Cahiers Numismatiques*, tijdschrift van de Société d'Etudes Numismatiques et Archéologiques. De auteur heeft aan alle numismatische tijdschriften de toelating tot overname gegeven.

KOSTPRIJSVERGELIJKING TUSSEN HET METALEN NOODGELD VAN DE STAD GENT EN DE PAPIEREN BONS UITGEGEVEN IN VELE ANDERE GEMEENTEN TIJDENS DE EERSTE WERELDOORLOG

R. WAERZEGGERS

De langs weerszijden met een koperlaag overtrokken ijzeren noodmunten die de stad Gent in 1915 en 1917 in omloop bracht vormen een eenzame uitzondering tussen de honderden uitgaven van papieren bons tijdens de eerste wereldoorlog (althans in België). De reden hiervoor is niet ver te zoeken : voor de gemeentebesturen bleek de langere levensduur van de metalen stukken niet op te wegen tegen de hogere kostprijs ervan. In het Leuvens stadsarchief komen zowel de prijsoffertes van enkele drukkers van papieren bons voor als een aanbieding van de firma die het metalen noodgeld van Gent vervaardigde en een vergelijking tussen deze beide categoriën is beslist interessant.

a) Prijsaanbieding van L. Geeraert Fils, Kalvariestraat 20, Gent (5 mei 1915) :

Afmeting : 16 x 16 mm	stukken van 0,50 F of 0,05 F
per 500.000 stukken	13,00 F per 1000
per 1.000.000 stukken	11,00 F per 1000
per 10.000.000 stukken	9,00 F per 1000
Afmeting : 20 x 20 mm	stukken van 1,00 F of 0,10 F
per 500.000 stukken	17,00 F per 1000
per 1.000.000 stukken	15,00 F per 1000
per 10.000.000 stukken	13,00 F per 1000
Afmeting : 25 x 25 mm	stukken van 2 F
per 500.000 stukken	20,00 F per 1000
per 1.000.000 stukken	17,00 F per 1000
per 10.000.000 stukken	14,00 F per 1000
Afmeting : 32 x 32 mm	stukken van 5 F
per 500.000 stukken	23,00 F per 1000
per 1.000.000 stukken	20,00 F per 1000
per 10.000.000 stukken	17,00 F per 1000

Dit aanbod was gebaseerd op de produktie van in totaal tenminste 1.000.000 stukken. In de prijs waren de modellen, matrijzen en het verpakken in gelode zakken inbegrepen.

b) Rekening van Emile Charpentier, Naamsestraat 108, Leuven voor het vervaardigen van Leuvense kasbons (30 januari 1915) :

Voor 4.688 boekjes van 50 stuks, verdeeld over 10 waarden : 2.000 F hetzij dus 8,53 F per 1000.

c) Prijsaanbieding van J.E. Goossens, Habermanstraat 27, Brussel (15 januari 1918) :

400.000 bons onderverdeeld in 3 waarden : 10,25 F per 1000

Hieruit blijkt duidelijk dat de ijzeren muntstukken, in vergelijkbare hoeveelheid, steeds duurder uitvielen. Zelfs in de kleinste uitvoering (16 x 16 mm) kostten 1.000 stukken 13 frank tegen slechts 8,53 F per 1.000 voor papieren bons, een verschil dus van bijna 4,50 F per 1.000. Bij de prijsaanbieding van drukker Goossens is dit verschil teruggelopen tot 2,75 frank, doch men mag niet uit het oog verliezen dat deze offerte tweeëneenhalf jaar later kwam en dat in tussentijd de prijzen van de grondstoffen zeer sterk waren gestegen.

Toch is het prijsverschil van ongeveer 40 % tussen metalen en papieren noodgeld niet voldoende om de systematische keuze van biljetten te verklaren, ware het niet dat in veruit de meeste gevallen veel kleinere aantallen nodig waren dan de vooropgestelde 1 miljoen. Het prijsverschil tussen munten en biljetten zou bij lagere aantallen (bijvoorbeeld 50.000) natuurlijk veel groter worden. Bovendien waren deze bons niet voor een langdurige circulatie voorzien.

Al bij al deed het Gents stadsbestuur aan de uitgifte van hun ijzeren pasmunt geen slechte zaak. De stukken vielen bij de Gentse bevolking zo in de smaak dat de meeste exemplaren niet werden ingeleverd maar bijgehouden werden als souvenir of om verwerkt te worden in hangers en gebruiksvoorwerpen (1).

(1) Dit artikel werd met toelating overgenomen uit «Maandelijks Tijdschrift voor Numismatiek», 5de jaargang, nr. 11, november 1978, uitgegeven door Numismatica Leuven.

AANVULLINGEN OP HET SUPPLEMENT VAN DE ZILVEREN BENELUX

Jacques SCHULMAN

Sinds de uitgave van de Zilveren Benelux door A. Delmonte in 1967 is een supplement verschenen in 1975. Sindsdien zijn er weer verschillende nieuwe data tevoorschijn gekomen die ik hieronder opnoem, zodat U die in het boek kunt bijschrijven.

Delm.

17	Filipsdaalder Antwerpen 1572/71 ; 1577 (borstbeeld naar rechts)
17a	Filipsdaalder Antwerpen 1578/73 ? ; 1585/82 (zonder wapen van Portugal)
64	1/2 Filipsdaalder Vlaanderen 1575 (Penningkabinet Den Haag)
102	1/2 Bourgondische kruisrijksdaalder Utrecht 1570
286	Dukaton Vlaanderen 1643
295	Patagon Brussel 1643
297	Patagon Vlaanderen 1637
299	Patagon Bourgondië 1642
300	Patagon Doornik 1627 ; 1642
301	1/2 Patagon Antwerpen 1658
307	1/2 Patagon Bourgondië 1622
328	1/2 Dukaton Antwerpen 1671 (Penningkabinet Brussel)
372	Patagon Antwerpen 1675
402	Bouillon Rijksdaalder 1613
452	Luik 1/2 Rijksdaalder 1573
828	Leeuwendaalder Zutphen 1690
832	Leeuwendaalder Holland 1697
852	Leeuwendaalder Friesland 1649
869	1/2 Leeuwendaalder Gelderland 1608
876	1/2 Leeuwendaalder Zeeland 1609
878	1/2 Leeuwendaalder Utrecht 1607 ; 1613
880	1/2 Leeuwendaalder Friesland 1585
889	1/2 Leeuwendaalder Zwolle 1647
940	Nederlandse Rijksdaalder West-Friesland 1683
941	Nederlandse Rijksdaalder Zeeland 1614 ; 1635
941A	Piedfort Nederlandse Rijksdaalder 1607 ; 1612 ; 1660
957	1/2 Nederlandse Rijksdaalder Zeeland 1624
963	Zilveren dukaat Gelderland 1738
979	Zilveren dukaat Utrecht 1673
981	Zilveren dukaat Utrecht 1679
982	Zilveren dukaat Utrecht 1740
987	Zilveren dukaat Overijssel 1701

- 1010 Zilveren rijder Gelderland 1744 (muntmeesterteken hengst)
- 1022 Zilveren rijder West-Friesland 1741 ; 1754
- 1031 Zilveren rijder Utrecht 1749/48 ; 1755/53
- 1031A Piedfort zilveren rijder Utrecht 1716
- 1074 10 Schelling Zeeland 1689/87 (ZEELANDIAE)
- 1196 10 Stuiver Holland 1682/81 (met waarde aanduiding).⁽¹⁾

⁽¹⁾ Met toelating overgenomen uit *De Beeldenaar, Munt- en Penningkundig Nieuws*, 2^e jaargang, nr. 9, november 1978.

AANVULLINGEN OP HET SUPPLEMENT VAN DE GOUDEN BENELUX

Jacques SCHULMAN

Ten vervolge op de aanvullingen op de Zilveren Benelux geef ik hieronder nu die op de Gouden Benelux (door A. Delmonte, 1964 ; Supplement 1978).

Delm

- 866 Gouden bezemstuiwer West-Friesland 1780
- 963 Dukaat Utrecht 1635 (zonder wapentje van Utrecht) ; 1638/37
- 1118 Dukaat Kampen met titel van Leopold I, 1666.⁽¹⁾

⁽¹⁾ Met toelating overgenomen uit *De Beeldenaar, Munt- en Penningkundig Nieuws*, 2e jaargang, nr. 9, november 1978.

BOEKBESPREKINGEN

Simone SCHEERS : Traité de Numismatique Celtique — Tome II, La Gaule Belgique.

Het is eigenlijk nog niet zo heel lang geleden dat de Gallische of Keltische munten eerder als een gewone curiositeit beschouwd werden. Daaruit vloeit voort dat de diepgaande studie van deze muntslag slechts aangevat werd met een gevoelige achterstand ten overstaan van die van de Griekse en Romeinse aanmuntingen. Het is trouwens een zeer ondankbare taak : de geschreven bronnen zijn omzeggens onbestaande, het aantal verschillende typen is zeer groot en het aantal varianten enorm terwijl de omschriften — als zij er zijn — in feite meer problemen stellen dan zij oplossen.

Dr. J.-B. Colbert de Beaulieu slaagde er onlangs in de grote chronologische lijnen van deze muntslag vast te leggen. Hij nam ook het initiatief tot de publikatie van een handleiding over de Keltische numismatiek en stelde zelf het eerste deel op, zijnde een magistrale inleiding gewijd aan de methodologie.

Juffrouw Simone Scheers, die door haar talrijke publikaties als een eminente specialiste van de Gallische munten bekend staat, heeft het tweede deel van deze handleiding voor haar rekening genomen en behandeld daarin de munten van Belgisch Gallië, m.a.w. van het territorium (veel groter dan het huidige België) dat zich grosso modo van de Seine tot de Rijn uitstreckte en dat door diverse Belgische volksstammen bewoond werd wier naam ondermeer Cesar vernoemd heeft.

Het is een groots opgezet werk, niet alleen door zijn materiële omvang (meer dan 1.000 bladzijden zonder de platen bij te rekenen) maar voornamelijk door de uitzonderlijke densiteit van de verzamelde informatiegegevens en de meesterlijke synthese die eruit naar voor gebracht wordt. Het betreft onbetwistbaar het fundamentele referentiewerk voor lange, lange jaren.

Het boek bevat twee grote delen : vooreerst de kommentaar en de synthese en vervolgens de dokumentatie.

Het eerste deel vangt aan met een inleiding die het kader van deze studie situeert en een bondige samenvatting geeft van de stand van kennis dezer muntslag. Vervolgens wordt aandacht besteed aan de gouden munten, die ook chronologisch de eersten zijn, en verder aan de zilveren en bronzen stukken. Voor elk van deze soorten worden vermeld : de lokalisatie en datering, een historisch overzicht en de technische beschouwingen zoals het gehalte, het gewicht en de technologie. Men weet dat de oorlog in Gallië een einde gemaakt heeft aan de gouden muntslag en de geslagen of gegoten bronzen aanmuntung tot gevolg had. De zilveraanmuntung is minder oud dan de gouden en had slechts een beperkte belangrĳkheid in het Gallië van het Noorden. In het Belgisch Gallië zelf zijn over het algemeen de aanmuntingen in het Zuiden talrijker dan in het Noorden en de muntproductie van het tegenwoordig grondgebied van België schijnt tamelijk beperkt geweest te zijn. De Ambiani, gevestigd in de streek van de Somme, hebben een belangrijke rol gespeeld die evenwel met een raadsel begint : hun eerste gouden munten zijn nabootsingē van die van Tarente en zijn een bewijs van tot nog toe onbekend gebleven handelsbetrekkingen waarvan geen enkel ander spoor overgebleven is. Het is immers ook aan de Ambiani dat men de munten moet toeschrijven die voordien aan hun burenen de Morini toegewezen waren.

Natuurlijk blijven nog vele onzekerheden bestaan. Bij gebrek aan preciese inlichtingen over hun vindplaats, kunnen talrijke stukken noch aan een bepaalde streek, noch aan een bepaalde volksstam toegeschreven worden. Alleen reeds de afbakening van deze duistere zones is al een belangrijk werk en wellicht zullen latere ontdekkingen en onderzoekingen van opgravingsplaatsen misschien opheldering brengen.

Het «dokumentatie» gedeelte brengt de bewijsvoering van de voorafgaande synthese. Het is een ware opsomming van inlichtingen, resultaat van onverdroten opzoekingswerk van alle verspreide informatie in talrijke publikaties en van aandachtig onderzoek in alle toegankelijke verzamelingen. Van elk munttype wordt de beschrijving gegeven met desgevallend het onderscheid tussen de diverse klassen, de metrologie, de karakteroscopie en de vindplaatsen of afkomsten waarvan de kaart de toeschrijving kan rechtvaardigen.

En uitgebreide bibliografie, die op zichzelf reeds dertig bladzijden beslaat, een lijst van de bewaarplaatsen en diverse registers sluiten het werk af.

Vermelden wij tenslotte nog de medewerking die deze publikatie mogelijk maakte : het boek vormt het 195ste volume van de Annales littéraires de l'Université de Besançon en genoot de steun van de Belgische Universitaire Stichting, van de Association Internationale des Numismates Professionnels, van de Stichting Monnaies et Médailles uit Bazel en van de

Faculteit voor Letteren en Wijsbegeerte van de K.U.L. Het werd gedrukt op de persen van de drukkerij Cultura uit Wetteren en uitgegeven te Parijs (Les Belles Lettres, 95 boulevard Raspail).

Maurice COLAERT

Richard G. DOTY : Money of the World. (Uitgegeven bij The Ridge Press Inc., 25 West 43 rd street, New York. Prijs : 30 dollars).

Richard G. Doty is langs de numismatiek om tot de geschiedenis gekomen. Reeds van in zijn jeugd voelde hij zich door de muntstukken aangetrokken. Later ging hij voor beroepsnumismaten werken terwijl hij intussen universitaire studies volgde. Eenmaal afgestudeerd werd hij leraar geschiedenis. Dit was slechts een kleine omleiding want hij keerde al spoedig terug tot de numismatiek en maakt thans deel uit van het wetenschappelijk personeel van de American Numismatic Society wiens verzamelingen van uitzonderlijke rijkdom zijn.

Het doel van zijn publikatie was aan ieder lezer die belang stelt in het verleden een werk te verschaffen dat de evolutie van de muntslag schetst vanaf de eerste aanmuntingen in Lydië, thans meer dan vijftieng eeuwen geleden, en dat zowel de leek als de numismaat kan interesseren. Met andere woorden, het is een boek dat uit vulgariserende maar ook wetenschappelijk verantwoorde gedeelten opgebouwd is en zowel in ruimte als in tijd zeer volledig is. Zo handelt hij ondermeer over de muntslag van de Indische staten en de landen uit het Verre Oosten, die minder toegankelijke produkties hadden en die om die reden dan ook over het algemeen minder bekend zijn en ten onrechte verwaarloosd werden.

Het boek bevat tien hoofdstukken. De eerste vier bespreken in volgorde de allereerste aanmuntingen en de Griekse muntslag, de numismatiek van de grote koninkrijken na Alexander, de Oosterse muntstelsels en het Romeins muntwezen. Het vijfde hoofdstuk is getiteld «de muntslag gedurende de periode van de godsdiensten» en groepeer t op een ongewone maar nochtans verantwoorde wijze het muntwezen van Byzantium, dit van de Europese middeleeuwen en tenslotte de munten van de Islam. Vervolgens komen de Renaissance in Europa, de ontwikkeling van de muntslag, de periode van de grote monetaire mutaties, waaronder de Franse Revolutie valt, en uiteindelijk de hedendaagse periode aan de beurt.

Het tiende en laatste hoofdstuk is gewijd aan het toekomstgeld en weerhoudt onze bijzondere aandacht. Een ver doorgedreven studie van de voorbije evolutie liet de auteur toe bepaalde zienswijzen naar voor te brengen betreffende de toekomstige betalingsmiddelen. Schematisch ziet

hij volgende ontwikkeling : het muntstuk heeft nog een zekere loopbaan in het verschiets maar dan uitsluitend onder de vorm van kleine pasmunten of waarden te gebruiken voor kleine transakties. De muntproductie zal dus beperkt blijven tot de gewone metaalsoorten tenzij misschien nog zal overgeschakeld worden op goedkopere grondstoffen voor de vervaardiging. Diameter en gewicht van de stukken zullen waarschijnlijk verkleind worden. Het heeft er alle schijn van dat het publiek genoeg zal krijgen van de aktuele en ontelbare herdenkingsaanmunten uit edele metalen. Hun overvloed zal wel tot hun opschorting of verdwijning leiden. Het bankbiljet ziet zijn belang reeds bedreigd door de check, die op zijn beurt reeds de concurrentie moet dulden van de kredietkaart. De gestadige vooruitgang van de informatica maken het gebruik van dit laatste betaalmiddel meer en meer gemakkelijk. De auteur voorziet derhalve dat de dag zal komen waarop elke burger vanaf zijn geboorte een kredietkaartnummer zal toegewezen krijgen en een rekening die door een enorme ordinator zal bijgehouden worden en langzwaar het merendeel van de belangrijkste financiële verrichtingen zal uitgevoerd worden.

Het werk is ruimschoots van illustraties voorzien. Het aantal platen, waarvan velen in kleur, is bijna even groot als het aantal bladzijden tekst. De afbeeldingen van munten en bankbiljetten, van alle tijden en streken, volgen van zeer dichtbij de ontwikkeling van elk hoofdstuk. Het visueel genot verdubbelt het leesgenot van dit interessant werk.

Maurice COLAERT

HOUBEN Gerard : European Coin-Weights for English Coins. (Uitgegeven bij de auteur, Jhr. Strick van Linschotenlaan 5, Zwolle, Nederland. Prijs : 100 BF + port, te storten op P.C.R. Nederland, nr. 415559 van de auteur).

De belangstelling voor de muntgewichten neemt meer en meer toe. De auteur van dit 26 bladzijden tellend werkje handelt over de in Groot-Brittannië, Frankrijk, Duitsland en de Nederlanden vervaardigde muntgewichten voor Engelse munttypen. Achtereenvolgens worden de muntgewichten besproken en afgebeeld die overeenstemmen met volgende goudstukken : noble, angel, sovereign, guinea en nieuwe sovereign. Een afzonderlijk hoofdstuk is gewijd aan de reeks muntgewichten die bekend zijn voor de zilveren munten, geslagen voor rekening van Charles I (1625-1649).

Deze publikatie zal de klassering van de muntgewichten tenzeerste vergemakkelijken. De daartoe bestemde referentiewerken zijn immers niet talrijk. Het werk van de heer Houben zal ongetwijfeld voor de gespecialiseerde verzamelaars een startpunt betekenen voor nieuwe opzoekingen.

Anastatische herdrukken

Door de uitgeverij Familia et Patria, Handzamestraat 155 te 8120 Kortemark-Handzame werden de anastatische herdrukken van volgende werken uitgebracht :

1) *Catalogue du précieux cabinet de jetons d'or et d'argent formé par feu M. L. De Coster.* Het betreft hier de catalogus die opgesteld werd naar aanleiding van de openbare veiling van deze verzameling welke plaats vond van 16 tot 18 april 1885. Men heeft aan het werk de lijst toegevoegd van de gerealiseerde prijzen. De prijs van de herdruk (in 8°, 308 bladzijden) bedraagt 600 BF, verzendingskosten inbegrepen.

2) *Recherches sur les monnaies des comtes de Flandre depuis les temps les plus reculés jusqu'au règne de Robert de Béthune inclusivement*, door Victor Gaillard. Het eerste deel van het in 1852 verschenen werk werd in 1972 heruitgegeven ; het tweede deel is zopas opnieuw uitgebracht. De prijs van het tweede volume afzonderlijk bedraagt 700 BF. De beide boekdelen samen ingebonden kosten 1.100 BF. Storting of overschrijving op P.C.R. 000-0122364-47.

TIJDSCHRIFTENNIEUWS

Maandblad voor Numismatiek, tijdschrift Afdeling Dendermonde

2de jaargang, nr. 1, januari 1979 :

S. GALLE, Numismatiek, archeologie en epigrafie : eenheid en verscheidenheid.

2de jaargang, nr. 2, februari 1979 :

Inhoudstafel 1978.

Mededeling van de redaktie.

Het familiewapen van de aartshertogen Albrecht en Isabella (3).

Penningssoorten en hun folkloristische openbaringen.

2de jaargang, nr. 3, maart 1979 :

S. GALLE, Een Dendermondse denier in de 12de eeuw ?

Penningssoorten (2).

Maandelijks Tijdschrift voor Numismatiek «Numismatica Leuven»

6de jaargang, nr. 1, januari 1979 :

Mededelingen van het bestuur.
Het weten waard...
Een bezoek aan de muntenmarkt van Madrid
Boekennieuws.
Vraag en antwoord.

6de jaargang, nr. 2, februari 1979 :

Mededelingen van het bestuur.
Periodisch clubnieuws — vers van de pers — informatie E.G.M.P. —
nieuwe uitgiften.
Aanwinsten van onze bibliotheek (*Histoire monétaire de Tournai*).

«Echo Numismatica» Maandelijks Tijdschrift Afdeling Tienen

11de jaargang, nr. 1, januari 1979 :

Ons nakend nieuw muntstelsel in België. Nieuw 20 Frankstuk naar Frans
voorbeeld.
Herdenkingspenningen 150 jaar Belgische onafhankelijkheid.
Het millennium van Brussel.
Sensatie : graf van Maria van Bourgondië ontdekt te Brugge.
J. RUMMENS, Nieuws over de Zuid-Afrikaanse Krugerrand.
J. RUMMENS, 1979 : Het Jaar van het Kind.
J. RUMMENS, Nieuwe rijksdaalder in Nederland.
J. RUMMENS, Goud : het meest geliefde troetelkind van de wereld.
P.P. SCHRAEPEN, En Susan staat (eindelijk) op de dollar !
P.P. SCHRAEPEN, Hoe vals was (weer eens) mijn goudstuk !
Muntschat van «Akerendam» haalt slechts 15 miljoen.
Duistere troebels om zuivere roebels.
De Duitse munt- en geldgeschiedenis van bij de aanvang tot de jaren
1500.

11de jaargang, nr. 2, februari 1979 :

Agenda.
De «ecu» mag niet in valstrik van reservemunt trappen.
Een Brusselse vondst.
Cent niet loslaten.
En waarom geen 2 frankstuk ?
P.P. SCHRAEPEN, Nooit te oud om iets waard te zijn.
Voor 1,5 miljoen frank goud ontdekt in kluis van Volksgazet

Eerlijk duurt het langst en wordt (soms) beloond.
Nabeschouwingen over de verschijning van de zilveren 100 schil-
lingmunt Arlberg.
Ging een (munten)schandaal te Stuttgart in een (munten)doofpot ?
P.P. SCHRAEPEN, Te vroeg op de wereld gekomen.
Echo — nieuwe muntuitgiften.

Bulletin du Cercle d'études numismatiques

15de jaargang, nr. 4, oktober-december 1978 :

J. NIVAILLE, Le type de l'abeille dans le monnayage grec.
J.M. DOYEN, Deux imitations d'antoniniens de Valérien Ier (253-260).
W. VANDERPIJPEN, Le Trésor d'Aalbeke (XIVe siècle).
R. VAN LAERE, Une monnaie maldivienne inconnue.
E. HUYSECOM, Trouvailles : monnaie romaine — monnaies diverses.
Bibliografie :
M. COLAERT, Albrecht von Wallenstein (Waldstein) Herzog von Fried-
land und seine Münzen, door Adolphe Meyer.
M. COLAERT, Médailleur Napoléon le Grand, door L. Bramsen.

Maandelijks tijdschrift voor Numismatiek, Numismatica Heusden-Zol- der

1ste jaargang, nr. 1, oktober 1978 :

L. VANDAMME, Noodbiljetten uitgegeven door de Kempense kolen-
mijnen te Zolder tijdens de Tweede Wereldoorlog.
Ruilagenda — Ruilhoekje — Nieuw geslagen munten.

1ste jaargang, nr. 2, oktober 1978 :

Médaille Béjart door Harry Elström.
Ruilagenda — Ruilhoekje.
Tweede reeks munten Olympische Spelen Moskou 1980.
L. VANDAMME, Noodbiljetten uitgegeven door de Kempense kolen-
mijnen te Eisden.

1ste jaargang, nr. 3, december 1978 :

L. VANDAMME, Noodbiljetten uitgegeven door de Kempense kolen-
mijnen te Waterschei.
Kleurdiapositieven van Griekse munten.
Gedenkpenning Hugo Verriest.
Medaille Dante Alighieri door Alphonse Darville.

Nieuw geslagen munten.

T. RAYMAKERS, De muntslag te Kuringen en Hasselt onder de prins-bischoppen van Luik.

L. VANDAMME, Het Belgisch muntmateriaal tot en met 1977.

1ste jaargang, nr. 4, december 1978 :

L. VANDAMME, Noodmuntbiljetten uitgegeven door de gemeente Assebroek (Brugge).

Oude munten in Limburg — deel I.

L. VANDAMME, Het verzamelen van bankbiljetten. Hoe het ontstond.

T. RAYMAKERS, Muntbenamingen gebruikt in onze gewesten (1000-1600).

Nieuw uitgekomen munten.

1ste jaargang, nr. 5, januari 1979 :

Oude munten in Limburg — deel II.

L. VANDAMME, Noodbiljetten uitgegeven door de gemeente Genk — Wereldoorlog II.

L. VANDAMME, Koninklijke Bibliotheek Albert I — Penningkabinet.

T. RAYMAKERS, Numismatiek van het Prinsdom Luik en van de streken die ervan afhangen.

Jubileumbundel Miscellanea Numismatica.

R. BEERTEN, Enkele wetenswaardigheden.

1ste jaargang, nr. 6, februari 1979 :

Oude munten in Limburg — deel III.

L. VANDAMME, Het munthuis na de middeleeuwen.

De oorsprong van het geld.

T. RAYMAKERS, Vergelijking tussen de geldwaarde van de Brabantse en de Hasseltse munten die in onze gewesten circuleerden in de periode 1504-1548.

NIEUWE AANMUNTINGEN

Maurice COLAERT

Argentinië

Ter herdenking aan de 200ste verjaardag van de geboorte van generaal Jose de San Martin, strijder voor de bevrijding van Argentinië, Chili en Peru, werden stukken uit koper-aluminium van 50 pesos (7,5 g en 26,1 mm) en van 100 pesos (8 g en 27,1 mm) met datum 1978 in omloop gebracht.

Barbados

Stuk van 25 dollars, 1978, zilver 925/1000, 27,28 g en 38 mm, ter gelegenheid van de 25ste verjaardag van de kroning van koningin Elisabeth.

Belize

Stuk van 25 dollars, 1978, zilver 925/1000, 27,28 g en 38 mm, ter gelegenheid van de 25ste verjaardag van de kroning van koningin Elisabeth.

Pseudo-muntstuk van 250 dollars, goud 900/1000, 8,81 g en 26 mm, dat de naam «gouden jaguar» kreeg. Dit dier staat op de keerzijde afgebeeld.

Cayman eilanden

Ter herdenking aan de 25ste verjaardag van de kroning van koningin Elisabeth werden volgende stukken uitgebracht : 50 dollars uit zilver en 100 dollars uit goud. Zij dragen de datum 1978 en de oplagen zijn beperkt tot 5.000 exemplaren.

Chili

De courante stukken van 1 peso en 50 centavos uit koper-nikkel zullen voortaan uit een brons-aluminiumlegering vervaardigd worden. De oorspronkelijke beeldenaars blijven behouden.

Cook eilanden

Stuk van 5 dollars, 1978, met een kantschrift dat herinnert aan de 250ste verjaardag van de geboorte van kapitein Cook.

Diezelfde gebeurtenis wordt ook herdacht met een goudstuk van 250 dollars (17,6 g en 32,2 mm) dat op de keerzijde het portret toont van de ontdekkingsreiziger.

Cuba

Dit land komt thans de hoop aanvullen van de pseudo-muntenuitgevers : 4 stukken uit goud en uit zilver van respectievelijk 100 en 20 pesos, uitsluitend geslagen in «proof» versie ten getale van 25.000 exemplaren.

Duitse Bondsrepubliek

Stuk van 5 mark, zilver, 11,2 g en 29 mm, dat de 225ste verjaardag herdenkt van het overlijden van de bekende Barokarchitect Balthasar Neumann: Hij was ondermeer de ontwerper van het kasteel van de prins-bisschoppen van Würzburg.

Duitse Demokratische Republiek

Uitgifte van een stuk van 20 mark, 1978, zilver 500/1000, 21 g en 33 mm, ter herinnering aan de schrijver Johann Gottfried Herder. Oplage : 55.000 stuks.

Stuk van 5 mark, 1978, koper-nikkel, 12,2 g en 29 mm, uitgegeven in het kader van de anti-apartheidskampagne van de Verenigde Naties.

Egypte

Stuk van 1 pond, 1978, zilver, dat de 50ste verjaardag herdenkt van de cementindustrie. Op de voorzijde wordt een cementfabriek afgebeeld.

In het raam van de F.A.O.-aanmunting werd een reeks van 3 stukken in omloop gebracht : 1 pond (zilver), 5 piastres (koper-nikkel) en 10 milliemes (messing). Op de voorzijde : een studente die zich over een microscoop buigt.

Guinea

Ter herdenking aan de Afrikaanse onafhankelijkheidsbewegingen verschenen aldaar twee zilverstukken (42 mm) met een faciale waarde van 500 sylis. Het ene beeldt de zangeres Miriam Makeba en het andere Patrice Lumumba af.

Hongarije

Om de eerste uitgifte van de gouden gulden of florijn door koning Karel Robrecht (1308-1342) in herinnering te brengen, verscheen in 1978 een zilverstuk van 200 forints, met een gewicht van 28 g en een diameter van 37 mm

Indonesië

In het raam van de F.A.O.-aanmunting kwam in 1978 een koper-nikkelen stuk van 100 rupees (7 g en 28,5 mm) in omloop.

Iran

De Iraanse stukken van 1978 hebben de partikulariteit dat de datum aangegeven wordt volgens de monarchistische kalender. Het jaar 2537 stemt overeen met 1978. Ingevolge de jongste politieke gebeurtenissen aldaar is het weinig waarschijnlijk dat deze karakteristiek dit jaar nog zal behouden blijven.

Israël

Courant muntstuk van 5 pond uit koper-nikkel. Op de voorzijde staat een leeuw en op de keerzijde de waardevermelding.

Libanon

Stuk van 5 pond, 1978, nikkel, 32,5 g, uitgegeven in het raam van de F.A.O.-aanmunting. Op de voorzijde : de cederboom, het nationaal embleem ; op de keerzijde : een kompositie met allerhande landbouw-producten.

Maagdeneilanden

Zilverstuk van 25 dollars, 1978, 925 duizendsten, 27,28 g en 38 mm, geslagen ter gelegenheid van de 25ste verjaardag van de kroning van koningin Elisabeth.

Macao

Deze Portugese kolonie bracht eveneens pseudo-munten op de markt. Het betreft goudstukken van 500 en zilverstukken van 100 patacas, uitsluitend in «proof» versie te bekomen. Zij herdenken de 25ste verjaardag van de lokale grote automobielprijs.

Malagasy (Madagascar)

Uitgifte van zilverstukken van 20 en 10 ariary. Zij hebben een respectievelijke diameter van 30,5 en 26,5 mm.

Malediven

In het raam van de F.A.O.-aanmunting : 5 rupees, koper-nikkel, 35,6 mm. Op de voorzijde staat de leuze «Food for all» met in het midden een kreeft.

Nederland

Onze Noorderburen vieren dit jaar een belangrijke verjaardag. Het is inderdaad 400 jaar geleden dat in 1579 de Unie van Utrecht tot stand kwam, waarbij de provincies van de Noordelijke Nederlanden een eerste stap zetten naar de onafhankelijkheid. Deze gebeurtenis wordt gevierd met de

uitgifte van een rijksdaalder of stuk van 2 1/2 gulden, zijnde de grootste muntwaarde in het huidige metalen muntstelsel. De nieuwe rijksdaalder zal uit koper-nikkel vervaardigd worden, dus precies zoals het courant stuk van 2 1/2 gulden waarvan hij trouwens het voorzijdetype en de diameter overgenomen heeft. De keerzijde is totaal anders : in plaats van het rijks-wapen toont het nieuwe stuk een aangepaste gelegenheidstekst. Het was een commissie ad hoc die besliste dat de keerzijde alleen een tekst zou tonen met uitsluiting van enig symbool of beeltenis. De compositie werd toevertrouwd aan Gerrit Noordzijl, professor in de grafische kunst, en toont in het midden de waardevermelding en de datum, omringd door twee omschriften. Het binnenste omschrift luidt : UNIE VAN UTRECHT 1579 en het buitenste : GRONDSLAG VAN DE NEDERLANDSE STAAT.

De stukken zijn voor de omloop bestemd en in november 1978 waren reeds 10 miljoen exemplaren geslagen. De voorziene totale aanmunting werd vooralsnog niet bekend gemaakt.

Oman

Twee stukken in het raam van de F.A.O.-aanmunting : 1 ryal (zilver) en 1/2 ryal (koper-nikkel) met respectievelijk 33 en 30 mm diameter. Op de voorzijden : een vis en een fruitsoort.

Oostenrijk

In de traditionele reeks herdenkingsmunten verscheen in 1978 het stuk van 50 schilling, zilver 640/1000, 20 g en 34 mm, geslagen naar aanleiding van de 150ste verjaardag van het overlijden van Franz Schubert. Stippen wij nog aan dat de 100ste verjaardag in 1928 reeds aanleiding gaf tot de uitgifte van een stuk van 2 schilling.

Panama

Goudstuk 900/1000 van 41,7 g en 45 mm diameter, met een nominale waarde van 500 balboas, dat de 30ste verjaardag herdenkt van de vereniging die de Amerikaanse staten van het Noorden en het Zuiden groepeerde (O.A.S.). Het stuk wordt 625 dollars verkocht aan de belangstellenden voor pseudo-numismatiek.

In 1978 tekende de republiek nieuwe verdragen met de Verenigde Staten van Amerika aangaande het beroemde kanaal dat de Stille met de Atlantische Oceaan verbindt. Deze gebeurtenis werd herdacht met de uitgifte van een zilverstuk van 100 balboas (45 mm), dat op de keerzijde de plattegrond toont van de streken die de belangrijke waterweg doorloopt.

Polen

Dit land brengt een zilverstuk van 100 zlotych op de markt met de beeltenis van Dr. Janusz Korczak. Van dit stuk worden 30.000 exemplaren

geslagen, maar de Poolse Munt stelt verder ook nog een proefslag van een ander type te koop waarvan de oplage slechts 3.000 stuks bedraagt.

Uitgifte van een stuk van 100 zlotych, 1978, zilver, 32 mm, voor het natuurbehoud. Volgens een zeer betwistbaar procédé wordt deze uitgifte gekoppeld aan die van het zogenaamd proefslagstuk van voornoemd type.

De eerste ruimtevlucht door een Pools kosmonaut wordt herdacht met een stuk van 20 zlotych, 1978, koper-nikkel, 29 mm. Van dit stuk bestaat ook een versie uit zilver (het zogenaamd proefslagstuk) die de faciale waarde 100 zlotych vermeldt.

Tenslotte gaf Polen vorig jaar ook nog een stuk van 20 zlotych uit. Het is vervaardigd uit koper-nikkel en herinnert aan de dichteres Maria Konopnicka (1842-1910).

Salomon eilanden

Stuk van 5 dollars, 1978, zilver 925/1000, 27,28 g en 38 mm, voor de 25ste verjaardag van de kroning van koningin Elisabeth.

San Marino

Stuk van 100 lire, zilver, ter gelegenheid van de 150ste verjaardag van de geboorte van Leon Tolstoj. Het betreft uiteraard een pseudo-munt die nooit zal aangeboden worden tegen haar faciale waarde.

In het raam van de F.A.O.-aanmunting liet de dwergstaat een munt van 100 lire vervaardigen, 1978, uit onroestbaar staal. Op de voorzijde staat een landbouwer met zijn werktuigen afgebeeld.

Sint-Thomas en Prinseiland

Deze twee vroegere Portugese kolonies herdenken de tweede verjaardag van hun onafhankelijkheid met de uitgifte van niet minder dan 5 zilverstukken met een nominale waarde van 250 dobbras.

Soedan

In het raam van de F.A.O.-aanmunting : stuk van 50 piastres, 1978, koper-nikkel, 39 mm.

Tanzania

In het raam van de F.A.O.-aanmunting werd een courant muntstuk van 5 shillings in omloop gebracht. Op de voorzijde : het portret van president Julius Nyerere en op de keerzijde : een vrouw die een landbouwmachine bestuurt.

Tchecoslowakije

De 600ste verjaardag van de opening van het muntatelier van Kremnitz werd vorig jaar herdacht met een zilverstuk van 50 korun.

De 600ste verjaardag van het overlijden van koning Karel IV gaf op zijn beurt aanleiding tot het slaan van een zilverstuk van 100 korun, 1978, 33 mm.

Tokelau

Deze archipel uit de Stille Oceaan brengt stukken van 1 tala in omloop, die zowel uit koper-nikkel als uit zilver (voor de verzamelaars) vervaardigd zijn. Op de voorzijde : portret van koningin Elisabeth.

Turks en Caicos eilanden

Op gebied van pseudo-numismatiek zijn deze twee kleine eilanden echte grootmeesters. Om de 25ste verjaardag van de kroning van koningin Elisabeth te herdenken bieden zij volgende stukken te koop aan : twee zilverstukken van 47 mm en een gewicht van 43,74 g alsook twee goudstukken van 35 mm en 9 g.

U.S.S.R.

Tweede reeks Olympiademunten bevattende vijf zilverstukken die diverse snelheidssporten in beeld brengen en een goudstuk waarop het stadion van Krylatskoye te zien is. De beperkte oplagen bedragen respectievelijk 450.000 en 130.000 exemplaren. De grote vraag is of al deze stukken zullen verkocht geraken.

Vatikanstad

De laatste aanmuntung op naam van paus Paulus VI zal postuum gebeuren. De reeks van het 16de jaar van zijn pontifikaat zal bestaan uit een stuk van 500 lire uit zilver, stukken van 200, 100 en 50 lire uit acmonital, een bronzen stuk van 20 lire en tenslotte aluminiumstukken van 10 en 5 lire.

Na de verkiezing van paus Johannes Paulus I kwam het stuk van de eerste sede vacante 1978 op de markt. Het is uit zilver en heeft een nominale waarde van 500 lire. Het lijkt sterk op de vroegere sede vacante-stukken. Onlangs werd ook het sede vacante-stuk uitgebracht na het overlijden van paus Johannes Paulus I. Het enige verschil met voormeld stuk is de datum, die luidt «september MCMLXXVIII».

Verenigde Staten van Amerika

De Verenigde Staten gaan een nieuw stuk van 1 dollar slaan. Het zal de beeltenis tonen van Susan B. Anthony die in het begin van deze eeuw ijverde opdat de Amerikaanse vrouwen stemrecht zouden krijgen bij de verkiezingen. De diameter van het stuk van 1 dollar bedraagt sinds 120 jaar 38 mm en zal voortaan tot 26,5 mm herleid worden. Het gewicht van de dollar zal ook met een derde verminderd worden.

MEDAILLE DOOR MAY NÉAMA

Tweezijdige medaille 60 mm Ø naar het ontwerp gemodelleerd door May Néama.

De voor- en achterzijde vullen mekaar aan :
de voorkant beeldt de zuivere mensenliefde uit,
de achterkant de oerdrift, doch beide harmonisch en vredig

VOORZIJDE : «OMNIA VINCIT, AMOR» (niets houdt de liefde tegen) uit Virgilius «Egloga» zang X, vers 69.

Twee jonge mensen vinden zich in elkaar terug en, onder een hemel bezaaid met bloemen en een stenige grond, omhelzen ze zich.

KEERZIJDE : «NY TOY SANS MOY, NY MOY SANS TOY» («Noch jij zonder mij, noch ik zonder jou» : Een koppel duiven vervangt hier de jonge mensen als de natuurlijke afstraling van het menselijk beleven op de voorzijde. De duiven, van nature uit trouw, houden de olijftak van de vrede in de bek.

Uitgegeven door FIBRU N.V. 59 EDMOND ROSTAND STRAAT, 1070 BRUSSEL, Tel. 02/521.00.88.

Prijs : verzilverd brons ..... **650- F.**
(met doos en sokkel)

Ook te verkrijgen als hangertje 20 mm Ø - goud en zilver - éénzijdig (voor- of keerzijde alleen).

Prijs : op aanvraag

HOEKJE VAN DE VERZAMELAAR

Nieuwe samenstelling van het Bestuur van Numismatica Leuven.

Op de jongste algemene vergadering van Numismatica Leuven werd het nieuw bestuur als volgt samengesteld :

Erevoorzitter	: J. Alaerts
Voorzitter	: J. Peeters
Ondervoorzitter	: H. Dewit
Secretaris	: P. Verschueren
Penningmeester	: J. Vanhorebeek
Commissaris	: H. Pladijs
Bestuursleden	: H. Van Houdt W. Vrancken R. Waerzeggers

Numismatische tentoonstelling bij A.C.E.C. te Charleroi.

Van 17 tot 24 november 1978 had in de burelen van de Algemene Directie van de A.C.E.C. te Charleroi een numismatische tentoonstelling plaats getiteld «La monnaie témoin de l'histoire». Zij werd ingericht door een groep verzamelaars die allen tot het personeel van de firma behoren. De coördinatie was perfect en werd verzorgd door de heer Jacques Schoonheydt. Talrijke bestuursleden van diverse lokale afdelingen van het E.G.M.P. woonden de vernissage bij. In tien kijkkasten waren meer dan 500 stukken tentoongesteld die tien verschillende thema's benadrukten gaande van de niet conventionele munten al over de munten uit de oudheid, de middeleeuwen en de moderne tijden tot de hedendaagse muntslag. De voornaamste doelstelling van deze tentoonstelling was van didactische aard, te weten het personeel van de A.C.E.C. en het publiek te laten kennis maken met de numismatiek. De verzorgde brochure die de bezoekers overhandigd werd zal beslist hiertoe bijgedragen hebben.

Internationaal symposium over noodgeldaanmuntingen.

Van 22 tot 24 april 1981 zal in het Thomas Prior House, Ballsbridge, Dublin 4 te Ierland een internationaal symposium gehouden worden met als thema de noodgeldaanmuntingen. Deze manifestatie wordt gezamenlijk

ingericht door de Royal Dublin Society en de Numismatic Society of Ireland en is een onderdeel van de diverse vieringen naar aanleiding van het 250 jarig bestaan van eerstgenoemde vereniging. Op het symposium zullen alle mogelijke noodgeldaanmunten mogen naar voor gebracht worden. Eventuele belangstellenden kunnen voor nadere inlichtingen terecht bij de Royal Dublin Society, Emergency Coinage Symposium, Ballsbridge, Dublin 4.

Veiling Spink Coin Auctions nr. 2 van 29 november 1978.

De heer A. Delmonte was zo vriendelijk ons de lijst met de gerealiseerde prijzen te laten geworden van deze uitstekende veiling met talrijke buitenlandse aanwezigen en waaraan meer dan 160 gegadigden schriftelijk deelnamen. De behaalde prijzen waren hoog, vooral voor de gothische gouden munten van kwaliteit en voor de historische penningen en jetons. In het geheel werden de hoogste schattingen met 50 % overschreden tot een totaal van ruim 222.000 pond of 13,4 miljoen Belgische frank. Ziehier de meest markante stukken uit de veiling :

Koninkrijk België :	
Leopold I — 100 frank 1853, goud	2.500 £
Brabant :	
Johanna en Wenzel — groot gouden lam	3.700 £
Johanna en Wenzel — gouden Pieter	1.000 £
Albrecht en Isabella — dubbele soeverein,	
Antwerpen, zonder datum	2.600 £
Filips V — gouden dukaton 1704	7.250 £
Karel III — patagon 1710	550 £
Verenigde Belgische Staten :	
Gouden leeuw 1790	2.750 £
Zilveren leeuw 1790	475 £
Luik :	
Jean d'Arckel — groot gouden lam	8.500 £
Louis de Bourbon — gouden florijn	7.250 £
Sede Vacante 1694 — dubbele dukaat	4.250 £
Jean de Heinsberg — zilveren plak	575 £
Vlaanderen :	
Lodewijk van Male — gouden leeuw	2.600 £
Karel II — patagon 1700	360 £
Historische medailles :	
1479. Huwelijk aartshertog Maximiliaan met	
Maria van Boergondië, door G.M. Cavalli	3.500 £
1597. Prins Maurits, Slag bij Turnhout	525 £
1744. Inhuilgding Maria-Theresia in Brabant	
en Vlaanderen	2.050 £

Numismatische referentiewerken :

J. de Chestret de Haneffe, Numismatique de la principauté de Liège	250 £
J.F. Dugniolle, Le jeton historique des 17 provinces des Pays-Bas (4 vol.)	750 £
G. Van Loon, Histoire métallique des 17 provinces des Pays-Bas (5 vol.)	900 £
A. De Witte, Histoire monétaire des comtes de Louvain, ducs de Brabant (3 vol.)	300 £

Parlementaire vraag in verband met de stukken van 100 frank.

De heer Poswick, lid van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, stelde aan de Minister van Financiën volgende vraag betreffende de uitgifte van zilveren muntstukken van 100 frank :

- 1) Graag vernam ik van U, per jaar en per taal, het aantal stukken van 100 F uitgegeven sedert 1948.
- 2) Hoeveel zilveren stukken van 100 F zijn er op dit ogenblik in omloop ? Met andere woorden, welke bestemming heeft de Nationale Bank van België gegeven aan de stukken die voor terugbetaling werden aangeboden aan haar loketten ?

De Minister heeft hierop als volgt geantwoord (Bulletin van Vragen en Antwoorden — Kamer, 7-XI-1978, blz. 41 en 42) :

- 1) De volgende muntstukken van 100 F, geslagen in gelijke hoeveelheden met Nederlandse en met Franse tekst (besluit van de Regent van 15 oktober 1948), werden in het verkeer gebracht door de Nationale Bank van België :

Jaar van aangifte	Aantal stukken
1948	200.000
1949	3.224.000
1950	2.300.000
1951	5.010.000
1953	1.141.000
1954	545.000
1964	25.000
1965	80.000
1966	25.000
1967	2.000
1975	15.000
1976	127.000
1977	97.000

1978 (30 september)

94.000

12.885.000

- 2) Thans zijn 6.268.040 stukken van 100 frank in omloop. De sinds 1948 aan de circulatie onttrokken stukken, ten getale van 6.616.960, werden hetzij gestort in de reserve van de Nationale Bank ten behoeve van de Schatkist, hetzij teruggegeven aan de Koninklijke Munt van België.

Deze getallen zijn dus niet de cijfers van de aanmunting doch wel de uitgifte, met andere woorden het aantal stukken dat telkens door de Nationale Bank in omloop gebracht werd

Het is trouwens interessant om die uitgiftecijfers even te vergelijken met de slagaantallen. Deze laatsten zijn

1948 : 2.000.000
1949 : 2.377.000
1950 : 7.498.000
1954 : 2.517.000

14.392.000

Hieruit wordt duidelijk dat meer dan anderhalf miljoen geslagen stukken niet in omloop gebracht zijn. Dit feit illustreert zeer goed het gering succes dat deze aanmunting ontmoette. Deze mislukking is trouwens eerder verbazingwekkend vermits, op esthetisch vlak, het de bewuste stukken zeker niet aan kwaliteiten ontbreekt.

Trouwens, bij het begin van de aanmunting was de vraag naar dergelijke stukken tamelijk belangrijk en met een piek in 1951 : meer dan 5 miljoen exemplaren. Vanaf 1955 wordt omzeggens niet meer naar deze munten gevraagd, terwijl van 1964 tot 1967 opnieuw interesse schijnt te zijn. Pas in 1975 wordt het stuk terug aangevraagd en sindsdien is de behoefte eerder gemodereerd. Vermits deze stukken in feite nooit in de omloop aangetroffen worden, is het niet uitgesloten dat zij de bijzondere aandacht weerhouden van enkele verzamelaars die op een meerwaarde speculeren op het ogenblik dat deze stukken zullen ontmunt worden, hetgeen achtereenvolgens ook gebeurde met de stukken van 20 en van 50 frank.

Varianten van Belgische munten.

De heer Gilbert Clarysse uit Brussel toonde ons volgende munten :
— 25 centiem, 1970, Franstalig omschrift, in medailleslag ;
— 25 centiem, zink, 1938, Franstalig omschrift, zonder centraal gaatje.
Het stuk werd in de circulatie aangetroffen en vertoont duidelijke sporen van oxydatie. Deze proefslag schijnt nergens gepubliceerd te zijn.

Slagaantallen van de Belgische munten 1977 en 1978.

De Koninklijke Munt van België deelde volgende slagaantallen mede voor de dienstjaren :

1977

	<i>Nederlands</i>	<i>Frans</i>
10 frank	7.000.000	7.000.000
5 frank	22.500.000	22.500.000
1 frank	68.500.000	68.500.000
50 centiem	13.000.000	13.000.000

1978

10 frank	2.500.000	2.500.000
5 frank	27.500.000	27.500.000
1 frank	47.500.000	47.500.000
50 centiem	2.500.000	2.500.000

Medaille voor de 150ste verjaardag van de Belgische onafhankelijkheid.

Onder voorzitterschap van de heer Pierre Harmel, werd een comité opgericht voor de viering van deze belangrijke verjaardag. Er werd besloten een gouden herdenkingsmedaille uit te geven die op de voorzijde de beeltenis toont van de stichter van de dynastie. Het betreft in dit geval het hoofd van koning Leopold I, gegraveerd door J.P. Braemt, dat afgebeeld staat op de muntstukken van 40 en 20 frank uit diens regering, waarvan de oplagen trouwens zeer beperkt waren. De medailles worden geslagen bij de Koninklijke Munt van België. Nadere inlichtingen zullen volgen.

Het nieuw Frans muntstuk van 2 francs.

Vanaf 1979 zal Frankrijk een nieuw muntstuk van 2 francs in omloop brengen. Het stuk is uit zuiver nikkel (980/1000), weegt 7,5 g en heeft een diameter van 26,5 mm. Het model van het stuk werd gekozen en uitgewerkt door het gravure-atelier van de Administration des Monnaies. De voorzijde toont de Zaaister, naar het vroegere type ontworpen door Oscar Roty, en de vermelding «République Française». Op de keerzijde staat tegen een achtergrond van eike- en laurietakken de waarde aanduiding 2 Francs, het devies «Liberté-Egalité-Fraternité», de datum en het munt- en muntmeesterteken. Zowel op voor- als keerzijde bevinden de beeldenaars zich binnen een achthoek. Om alle verwarring met de stukken van 5 francs en 1 franc te vermijden is de rand voorzien van ver uiteenstaande kartelingen.

De medaille voor het millennium van de stad Brussel.

De heer Ferdinand Lefère, schepen van financiën van de stad Brussel, verstrekte volgende nadere inlichtingen omtrent de uitgifte van de gouden medaille ter gelegenheid van het 1000 jarig bestaan van onze hoofdstad. Men weet dat deze stukken aan 2.500 frank verkocht worden en dat de oplage 100.000 exemplaren bedraagt. De verkoop zou dus een ontvangst van 250 miljoen frank betekenen. Na aftrek van allerhande kosten, zoals ondermeer het commissieloon van 10 % dat aan de banken toegekend is die de verkoop op zich nemen, zou de stad Brussel een winst overblijven van 88 miljoen frank, in de veronderstelling dat alle medailles een afnemer zouden vinden. Maar... de verkoop vlotte niet zoals verwacht werd want begin februari bleven immers nog ongeveer 30.000 stukken onverkocht. Het is duidelijk dat het publiek zo langzamerhand genoeg begint te krijgen van die dure herdenkingsmedailles. De investeerder begint ook weerhoudend op te treden en de numismaat droomt luidop van de tijd toen herdenkingsmedailles en -munten alleen maar geslagen werden om een of andere gebeurtenis te herdenken maar niet om geldgewin op te leveren.

Muntendiefstal !

De heer Philippe Van Heurck, Prins Boudewijnlaan 189, bus 11 te 2610 Wilrijk (tel. : 031/40.58.43 of 02/217.22.80) werd het slachtoffer van de diefstal van volgende muntstukken

GOUDSTUKKEN :

Frankrijk :

Bonaparte 1er Consul — 20 frs An 12 — TB + (Friedberg 225)

Louis-Philippe — 20 frs 1833 B — TTB (Fr. 304)

Napoleon III — 20 frs 1867 A — TTB + (Fr. 321)

Napoleon III — 10 frs 1866 B — TB + (Fr. 324)

Louis XVIII — 20 frs 1816 S — TTB +

België

Leopold II — 20 frank 1882 — SUP.

ZILVERSTUKKEN :

Frankrijk

Blanc aux couronnelles — TB + (Giani 686)

Bourgondië

Jean sans Peur (1404-1419) — TTB (Boudeau 1224).

De leden aan wie bovenvermelde stukken te koop zouden aangeboden worden zijn verzocht zo vlug mogelijk de heer Van Heurck daarvan te verwittigen.

In memoriam Abel Evrard.

Op 17 december 1978 overleed ons trouw lid, de heer Abel Evrard, in de gezegende leeftijd van 87 jaar. De oude getrouwen der vereniging zullen zich herinneren welke verdiensten hij voor het E.G.M.P. heeft gehad. Zo verzorgde hij jarenlang de verzendingsdienst van het tijdschrift en bracht hij het herkenningsteken der vereniging in omloop. Hij was veulingsmeester zijner afdeling. Steeds was hij op de vergadering te Antwerpen aanwezig en regelmatig kwam hij naar de samenkomsten te Gent, vanwaar hij afkomstig was. Zijn herinnering zal ons blijven als deze van een stimulerende, joviale makker.

VEILINGEN EN CATALOGI

De heer Jean Elsen (1-3 Ahornbomenstraat, 1040 Brussel) : *lijst nr. 11 van november-december 1978*. Deze lijst vangt aan met twee artikels, te weten «Les antoniniens de la 1ère émission de Claude à Rome» en «Trouvaille orientale de folles constantiniens». Vervolgens komen volgende muntsoorten aan bod : Griekse munten, Griekse munten van het keizerrijk, munten van de Romeinse republiek, van het Romeins keizerrijk en van het Byzantijns keizerrijk, Moslimmunten en munten van het Ottomaans keizerrijk, stukken uit de Zuidelijke Nederlanden, het koninkrijk België, Belgisch Kongo en het buitenland.

Lijst nr. 12 van januari 1979 vangt aan met de presentatie van onlangs verschenen boeken (Traité de Numismatique Celtique, t. II, La Gaule Belgique, door S. Scheers ; Numismatique byzantine, door T. Bertelè ; L'hexagramme - Un monnayage byzantin en argent du VIIe siècle, door P. Yannopoulos) en een artikel van G. Bongaers «Sporen van gewelddaden in en rond de numismatiek». Vervolgens worden 202 munten te koop aangeboden : Griekse, Griekse van het keizerrijk, Romeinse republiek, Romeins en Byzantijns keizerrijk.

Lijst nr. 13 van februari-maart 1979 bevat een artikel van L. Severs (A propos de monnaies grecques en bronze) en een van J. Elsen (Le monnayage de bronze d'Anastase à Focas). Volgende muntsoorten worden aangeboden : stukken van het Byzantijns keizerrijk, van de Zuidelijke Nederlanden, van het koninkrijk België en van het buitenland.

Monnaies & Médailles S.A. (25 Malzgasse, CH-4002 Basel) : *lijst nr. 408 van februari 1979* : Klein Azië — het Domus Flaviana — goudstukken — Zwitserland — Mecklenburg — Italiaanse middeleeuwse en Renaissance munten. Voor de beginnende verzamelaar : Sassanidische munten en hun nabootsingen, denarii van de Romeinse republiek, Zwitserse, Franse en Duitse stukken.

Comptoir Chanlis (17B rue de Lennery, 6430 Walcourt) : *lijst nr. 713, februari 1979* : buitenlandse munten en nieuwe numismatische boeken.

Banque Populaire du Nord — Numismatique (847 Boulevard de la République, F-59700 Marcq-en-Baroeul) : *lijst nr. 7, februari 1979* : diverse

Franse munten, gouden Franse en buitenlandse stukken, Franse platinastukken en buitenlandse zilverstukken (Midden-Oosten, Spanje, enz.).

De heer Heinz-W. Müller (Wermelskirchener strasse 25, D-5650 Solingen 25) hield op 16 en 17 februari 1979 een openbare veiling van antieke muntstukken met ondermeer aes grave uit de Romeinse republiek, stukken uit het Romeins keizerrijk, Byzantium, middeleeuwse en moderne Europese munten, talrijke medailles voornamelijk uit Zwitserland, Braunschweig-Lüneburg en verder nog reischsgrossen, talers en «kipper»-munten uit de Duitse staten.

De heer W.P. Houston (Boecklin strasse 2, D-6 Frankfurt-am-Main 70) : *lijst nr. 26* : Duitse munten van vóór 1871, Duitse en buitenlandse medailles, Duitse rijksmunten en noodgeldbriefjes.

De heer Jean Louis Morandeau (1 rue du Château, F-44000 Nantes) *lijst einde 1978 - begin 1979*.

Maison Deblain (132 avenue Cyrille Besset, F-6100 Nice) : *lijst januari 1979*.

Mint State (place du Casino, Monte-Carlo) : *lijst winter 1978-1979* : Griekse en Romeinse munten, stukken uit Monaco, Frankrijk en de moderne tijd. De catalogus wordt voorafgegaan door meerdere documentaire bladzijden bevattende een klassifikatie van de Griekse muntslag volgens artistieke criteria ; tabel van de verschillende Griekse muntwaarden met hun gewicht volgens de systemen van Attica, Egina, Rhodos en Fenicië ; tenslotte een genealogische tabel van de familie Grimaldi.

Sotheby's (34-35 New Bond street, London W1A 2AA) organiseerde op 24 januari 1979 een openbare veiling waarin in volgorde aan bod kwamen : Engelse goudstukken, Engelse gouden medailles, Engelse zilverstukken en 17de eeuwse jetons, historische en herdenkingsmedailles, buitenlandse goud- en zilverstukken.